

6. Колб Роберт В., Родригес Рикардо Дж. Финансовые институты и рынки: Учебник / Пер. 2-го амер.издания. — М.: Дело и Сервис, 2003. — 668 с.
7. Корнєєв В. В. Кредитні та інвестиційні потоки капіталу на фінансових ринках. — К.: НДФІ, 2003. — 376 с.
8. Шарп У. Ф., Александер Г. Дж., Бейли В. Дж. Инвестиции. — М.: Инфра — М., 1997. — 1025 с.

Стаття надійшла до редакції 15 квітня 2013 р.

УДК 338.3

Берідзе Т. М., к.т.н., доц.
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ Криворізького національного університету

ЕКОНОМІЧНА ІНФОРМАЦІЯ В СТРУКТУРІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті досліджено рух економічної інформації на підприємстві. Застосування моделі руху економічної інформації дає можливість виявити дублювання операцій у деяких підрозділах підприємства, що значно збільшує час і ресурси, витрачені на прийняття ефективних управлінських рішень.

В статье исследуются вопросы движения экономической информации на предприятии. Использование модели движения экономической информации позволяет выявить дублирование операций в некоторых подразделениях предприятия, что значительно увеличивает время и ресурсы затрачиваемые на принятие управленческих решений.

The paper will explore the movement of economic information in the enterprise. Using the motion model of economic information identifies duplicate operations in some parts of the company, which significantly increases the time and resources spent on management decisions.

Ключові слова: економічна інформація, модель руху економічної інформації, управлінські рішення, структура інформації, інформаційний процес.

Ключевые слова: экономическая информация, модель движения экономической информации, управленческие решения, структура информации, информационный процесс.

Key words: economic information flow model of economic information management solutions, the structure of information, the information process.

Постановка проблеми. В умовах ринкової системи господарювання підприємство є відокремленим виробничо-господарським суб'єктом, що використовують наявні в його розпорядженні засоби виробництва для випуску користується попитом продукції і послуг. Підприємство є самостійним товаровиробником. Воно самостійно здійснює свою виробничо-господарську та фінансову діяльність, є власником своєї продукції, розпоряджається одержуваної чистим прибутком (після сплати встановлених податків та обов'язкових платежів), несе фінансову відповідальність за всіма своїми зобов'язаннями.

У даний час на багатьох підприємствах існує, поряд з іншими, загальна проблема — проблема управління інформацією. Керівництву підприємства доводиться оперувати величезною кількістю інформації і приймати своєчасні та важливі рішення. Від ступеня інформованості керівника, від швидкості надходження актуальної інформації, від ступеня доступу до «якісної» інформації залежить своєчасне прийняття ефективних управлінських рішень. Так, наприклад, на основі економічних даних про постачання матеріальних запасів, для забезпечення безперебійного їх відпуску у виробництво, можна обґрунтувати необхідність залучення кредитних ресурсів і прийняти відповідне

управлінське рішення. Або, навпаки, скасувати аналогічне рішення, якщо орієнтуватися на мінімальний запас матеріалів з метою вивільнення ресурсів і більш продуктивного використання вивільнених коштів. При цьому враховуються і зіставляються всі можливі витрати (плата за кредит, витрати на зміст матеріалів) і доходи (від безперервного випуску продукції і своєчасних розрахунків з покупцями).

Можна визначити і іншу сторону проблеми. В даний час підприємства в своїй діяльності намагаються активно залучати зовнішні джерела з метою фінансування свого бізнесу. Однак при цьому часто забуваються очевидні способи підвищення ефективності в роботі фірми за рахунок внутрішніх ресурсів. Усі зусилля стають спрямованими лише на пошук зовнішніх джерел, пошук надійних інвесторів, а робота по внутрішньому перерозподілу ресурсів відходить на дальній план. Однією з причин цього «ухилу» може бути відсутність «під рукою» або недостатнє володіння необхідною інформацією. У зв'язку з цим, побудоване певним чином рух інформаційних потоків, чітке позначення (фіксація) так званих опорних (контрольних) пунктів збору інформації дозволять перемістити акцент в управлінні і на внутрішні резерви підприємства. Саме комбінуванням двох зазначених напрямів досліджень джерел і резервів можна домогтися максимального економічного результату [1].

Таким чином, проблема управління інформацією призводить до необхідності налагодити інформаційне забезпечення фірми і навчитися максимально ефективно використовувати економічну інформацію з метою забезпечення ефективного управління підприємством.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Дослідження показують, що наявність потужної інформаційної бази і сприятливого внутрішнього середовища підприємства для акумулювання інформації відрізняє ефективні підприємства від неефективних. Інформаційний процес управління можна кваліфікувати як перетворення первинних відомостей (вхідних даних) на економічну інформацію, необхідну для прийняття рішень, які спрямовані на забезпечення заданого стану народного господарства й оптимального його розвитку [7]. Графічний виклад інформації дозволяє перевести завдання управління організацією з області складного ремесла в сферу інженерних технологій [11]. Комбінування двох напрямів досліджень: джерел і резервів, дозволяє отримати максимальний економічний результат [1]. Інформаційна система складається, формується і функціонує в регламенті, визначеному методами і структурою управлінської діяльності, прийнятої на конкретному економічному об'єкті, реалізує цілі і завдання, що стоять перед ним [6].

Показником високорозвинених організацій зазвичай є чітко налагоджена система інформаційного забезпечення фірми [4]. Однак далеко не кожна фірма може похвалитися такою системою. Більшість сучасних підприємств використовують інформаційний ресурс неефективно, не на 100 %.

Постановка завдання. Будь-яка інформація, що зароджується на підприємстві або приходить ззовні, повинна бути врахована і оброблена. Проте, коли її надходить дуже багато, представляється важким охопити її цілком. Акцентується увага на найбільш значущою для оперативного управління інформації, а інша частина залишається не переробленою. Наприклад, не завжди вдається відстежити, на якому етапі технологічного процесу знаходиться якийсь виріб. Таким чином, підприємство недоотримає певну вигоду, виражену в додаткового прибутку від найраціональнішого планування та прогнозування. Отже, структура і внутрішня інфраструктура підприємства повинні бути змінені таким чином, щоб встигати за обробкою та використанням усього обсягу інформації. З практичного боку це є, ймовірно, найважчим моментом у реалізації яких би то ні було оптимізаційних заходів щодо використання інформації [1].

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна інформація характеризується великим обсягом, багаторазовим використанням, оновленням і перетворенням, різноманітністю її джерел і споживачів, великим числом логічних операцій і специфічних математичних розрахунків для отримання багатьох видів результативної інформації. Ці її властивості зумовлюють науково-технічну необхідність і еко-

номічну доцільність використання засобів обчислювальної техніки і, перш за все, комп'ютерів при її зборі, накопиченні, передачі та обробки, що, в свою чергу, вимагає вміння визначати структуру та обсяги перероблюваної інформації [3]. Підвищенню ефективності та якості управління сприяє створення автоматизованих інформаційних систем. Сучасний рівень інформатизації суспільства зумовлює використання новітніх технічних, технологічних, програмних засобів у різних інформаційних системах економічних об'єктів.

Структура економічної інформації досить складна і може включати різні комбінації інформаційних сукупностей, що володіють певним змістом. Під інформаційною сукупністю розуміють групу даних, що характеризують об'єкт, процес, операцію. Вивчення економічної інформації в різних аспектах дає можливість виявити склад інформаційних сукупностей та їх структуру, закономірності перетворення, об'ємно-часові та якісні характеристики (повноту, достовірність, своєчасність, точність), а також способи їх отримання, обробки, захисту та подальшого використання.

Рух економічної інформації від одного підрозділу до іншого набуває вигляду інформаційного потоку. Інформаційні потоки займають найважливіше місце в структурі управління, це її єдина нитка. Щоб вирішити позначену вище проблему ефективного володіння інформацією, необхідно здійснювати заходи щодо оптимізації інформаційних потоків. При цьому до інформації пред'являється велика кількість вимог, а найважливіша роль відводиться економічній інформації. Функції інформаційних потоків визначаються функціями самого управління як забезпечують його здійснення. До тих пір, поки ми розглядаємо інформаційний ресурс лише як елемент системи управління, можна позначити одну його головну самостійну функцію — забезпечення управління достовірною інформацією, тобто передача інформації. Функціонування потоків економічної інформації передбачає їхній рух в певній відповідності з організаційною структурою управління. Детальний аналіз структури дозволить виявити опорні пункти, де буде фіксуватися (накопичуватися) необхідна для управління економічна інформація. У побудові оптимальних інформаційних потоків необхідна орієнтація або на конкретного користувача, або на конкретний результат. Користувачі можуть бути внутрішні (керівники структурних підрозділів і функціональних служб, власники) і зовнішні (контрагенти за угодами, постачальники та покупці, кредиторі, акціонери, податкові органи та ін.). І кожного з них можуть цікавити різні аспекти діяльності підприємства, а, отже, різні складові економічної інформації. Орієнтація на конкретний результат означає, що у виборі джерел інформації треба визначитися з тим, що ми хочемо з неї витягти. Можна розрахувати показники економічної ефективності, безбитковості, якості роботи колективу, обсягу продукції та ін. Для кожного показника необхідні свої вихідні дані [3]. Збір інформації повинен стати важливою функцією в компанії. Тільки при наявності вираженої інформаційної функції в компанії регулярно будуть надходити відомості належної якості. Невід'ємна частина добре налагодженої системи інформаційного забезпечення компанії — це механізм внутрішнього фірмового інформування між підрозділами. Зростаюча значимість інформації як ресурсу вимагає посилення уваги і до способів отримання та обробки інформації. Висока потреба в інформації для цілей управління і бурхливий розвиток інформаційних процесів висунули на перший план створення компонентів її інфраструктури. Проблему оптимального використання інформаційного ресурсу покликано вирішувати існуючі автоматизовані аналітичні та бухгалтерські програми [3]. Однак спосіб їх застосування, а також притаманна програмам розрізненість, відсутність єдиних баз даних зводять зусилля до мінімального результату. Крім того, необхідно подолати багато в чому відсталість мислення, певні стереотипи, коли мова йде, наприклад, про впровадження інформаційних технологій і пов'язаних з цим перетвореннях усієї організаційної (у тому числі управлінської) структури підприємства.

Таким чином, усім підприємствам, які прагнуть досягти переваг повного володіння економічною інформацією, необхідно налагодити систему свого інформаційного забезпечення. В загальному вигляді напрямки оптимізації управління потоками еко-

номічної інформації виглядають наступним чином. Щоб охопити всю інформацію та організувати роботу з інформаційними ресурсами, необхідно, по-перше, чітко визначитися, як і де зароджується економічна інформація (в рамках виробничої системи підприємства). Потім, визначившись з цілями, які ставляться перед кожним її блоком, і певним чином «профільтрувавши» її, слід створити механізм фіксації інформації. Відстані від точки фіксації (як вживалося вище — опорних пунктів) до користувача повинні бути мінімальними, як і час їх «доставки». Далі, на основі структурування інформації, стає можливою обробка інформації з використанням математичних методів і, відповідно, програмних продуктів. Така обробка дозволяє здійснювати будь-яке планування чи аналіз з найбільшою точністю, так як спочатку не втрачається жодна значуща інформація. Планування на основі повної, достовірної та точної інформації принесе відчутну економію всіх видів ресурсів. Залишиться тільки підрахувати економічний ефект, зіставивши економію з витратами на все оптимізаційні заходи, включаючи впровадження інформаційних технологій. Ключовою ланкою в ринковій економіці є інформованість керівного й адміністративно-управлінського апарату, створення інформаційного сервісу для осіб, які приймають рішення (ОПР), збільшення інтелектуального продукту, виробленого суспільством. Інформація є продуктом творчих сил людства. Вміле використання її сприяє науково-технічному прогресу [4]. Кожна наукова галузь, а також людська практика пов'язані зі «своєю» інформацією. Економічна наука, господарська діяльність суспільства пов'язані з інформацією, яка називається економічною. Економічна інформація як поняття, з одного боку, належить до категорії «інформація», а з іншого, — нерозривно пов'язана з економікою та управлінням народним господарством. Тому на економічну інформацію можна поширити різні тлумачення, притаманні інформації, але водночас підкреслити її особливості, які впливають з економічних категорій. Економічна інформація — інформація про суспільні процеси виробництва, розподілу, обміну та використання матеріальних благ, корисні дані сфери економіки, що відображають через систему натуральних, трудових і вартісних показників плану й фактичну виробничо-господарську діяльність і причинний взаємозв'язок між керуваними і керованими об'єктами [10]. Економічна інформація є інструментом управління і водночас належить до його елементів, її потрібно розглядати як один із різновидів управлінської інформації, яка забезпечує розв'язування задач організаційно-економічного управління народним господарством. Отже, економічна інформація — сукупність відомостей (даних), які відображають стан або визначають напрям змін і розвитку народного господарства та його ланок. В управлінні виробництвом вирізняють інформаційні процеси, в яких інформація виконує роль предмета праці («сиря інформація») і продукту праці («оброблена інформація»). Якщо підійти до поняття економічної інформації з кібернетичних позицій, то інформаційний процес управління можна кваліфікувати як перетворення первинних відомостей (вхідних даних) на економічну інформацію, необхідну для прийняття рішень, які спрямовані на забезпечення заданого стану народного господарства й оптимального його розвитку [4]. Економічна інформація невіддільна від інформаційного процесу управління, який відбувається у виробничій або невиробничій сфері. Тому економічна інформація використовується в усіх галузях народного господарства й у всіх органах загальнодержавного управління. Структура економічної інформації визначається її будовою, виділенням деяких елементів, які називаються інформаційними одиницями. Такі елементи утворюють складні складові ієрархічні рівні структурної будови інформації найчастіше між інформаційними одиницями встановлюється ієрархічна залежність: від простих до складних зверху вниз. Економічна інформація фінансово-господарської діяльності підприємства характеризує виробничо-господарський процес, тобто економічну діяльність. Ці дані систематизують і групують для цілей контролю по виконанню планів, використання ресурсів підприємства. Економічна інформація має такі особливості: відображає діяльність ланок народного господарства (підприємств, об'єднань, галузі) за допомогою натуральних, умовних і вартісних вимірників; фіксується як дискретна величина на матеріальних носіях (документах, ма-

гнітних стрічках, дисках і т. п.); має лінійну форму (записується у вигляді рядків); масовою і об'ємною, потребує багаторазового групування, арифметичної та логічної обробки для управління; буває цифровий, буквено-цифровий, алфавітний (буквеної); характеризується тривалістю зберігання, циклічністю у виникненні й обробці у встановлених часових межах; виступає як активна щодо впливу на господарський механізм [5].

У ході дослідження була розроблена модель руху економічної інформації по відділах Інгулецького гірничо-збагачувального комбінату. Побудова моделі представлена у вигляді схеми, яку показано на рис. 1.

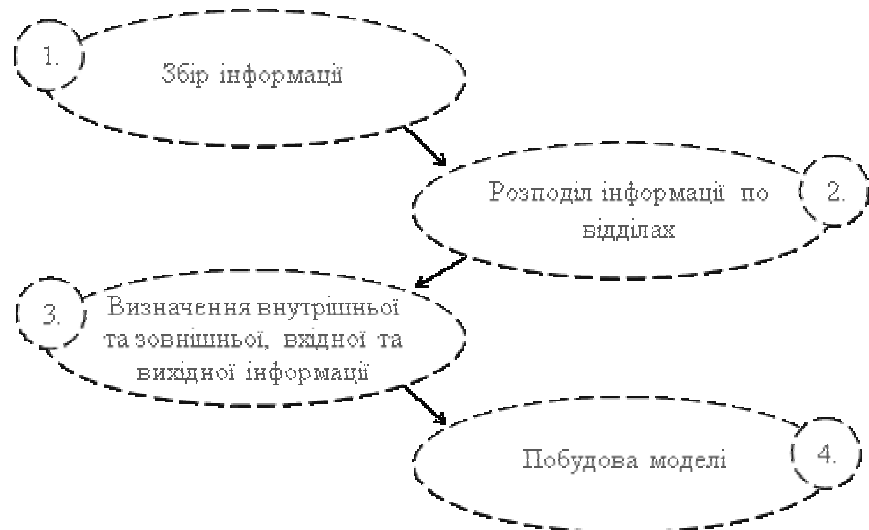

Рис. 1. Етапи побудови моделі Руху економічної інформації по відділах Інгулецького гірничо-збагачувального комбінату

На першому етапі побудови здійснюється збір економічної інформації, яка рухається по відділах, шляхом дослідження економічного підрозділу Інгулецького ГЗК. На другому етапі відбувається розподіл зібраної інформації по відділах за функціями, які виконують економічні відділи. На третьому етапі в ході розробки моделі було визначено, що економічна інформація надходить працівникам економічного підрозділу як із власних структурних відділів, так і від інших підрозділів підприємства. Виходячи з цього, в першому випадку можна назвати таку економічну інформацію — внутрішньою, а у другому — зовнішньою. Також було визначено інформацію, яка надходить до економічного відділу — це вхідна економічна інформація, а інформація від економічного відділу — це вихідна економічна інформація. На четвертому етапі, безпосередньо, була розроблена модель за допомогою прикладної програми AllFusion Process Modeler (BPwin)

Модель складається з трьох ієрархічних рівнів. Перший рівень демонструє, які потоки економічної інформації проходять через економічний підрозділ. Другий рівень показує потоки економічної інформації всередині економічного підрозділу, тобто між економічними відділами. Третій рівень — ті потоки економічної інформації, що знаходяться всередині окремо взятого економічного відділу.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, розглянувши теоретичні та практичні аспекти руху економічної інформації на підприємстві, слід зазначити: кругообіг економічної інформації — це процес повного завершеного циклу руху економічної інформації на підприємстві, що обумовлює нормальний розвиток підприємства в цілому та його підрозділів окремо. Якщо кругообіг економічної інформації порушується, то порушується і весь виробничий процес підприємства. Аналіз руху економічної інформації повинен проводитися на базі функціональної моделі. Сама ця модель призначена для вивчення особливостей процесу кругообігу економічної інформації.

Практика застосування моделі показала наявність дублювання операцій у деяких відділах економічного підрозділу, що значно збільшує час і ресурси, потрачені на прийняття ефективних управлінських рішень.

Запропонована модель дозволяє наочно побачити недоліки досліджуваної системи та визначити оптимальні шляхи її покращення.

В ідеальному варіанті можливо, так налаштувати інформаційну систему підприємства, що вона сама буде виявляти і пріоритети, і вузькі місця, та видавати найбільш досконалі варіанти дій для забезпечення ефективних управлінських рішень.

Література

1. Шестакова М. Ю. Роль и место экономической информации в управлении предприятием // <http://www.tisbi.org/science/vestnik/2003/issue2//Econom5.html>
2. Свідрик Т. І. Теоретичні засади моніторингу як інформаційно-аналітичної складової прийняття управлінських рішень // Наука й економіка: Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету, 2007 р.
3. Болквадзе И. Р. Формирование системы мониторинга экономического состояния промышленного предприятия как фактор повышения эффективности системы управления: Дис. канд. экон. наук. — М., 2004.
4. Леонтьев Е. А. Надежность экономических информационных систем: Учеб. пособие. Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2002. — 128 с.
5. Борисов А. Б. Большой экономический словарь. — М.: Книжный мир, 2003. — 895 с.
6. Уткин В. Б., Балдин К. В. Информационные системы и технологии в экономике. Учебник. М.: ЮНИТИ, 2008.
7. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003
8. Литвинюк А. С. Экономический анализ. Шпаргалки. — М.: Эксмо, 2009. — 32 с.
9. Лазарева С. Ф. Економіка та організація інформаційного бізнесу: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — С. 270—280.
10. Шаповалов О. Д., Дербенцев В. Д., Семьонов Д. С. Економічна кібернетика: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2004. — 231 с.
11. Маклаков С. В. Моделирование бизнес-процессов с AllFusion Process Modeler (BPwin 4.1), — М.: Диалог-МИФИ, 2003 — 240 с.

Стаття надійшла до редакції 18 квітня 2013 р.

УДК 658.1:339.137

Сагайдак М. П., к.е.н., доц., завідувач кафедри маркетингу,
Іщенко М. І., к.е.н., доцент кафедри маркетингу,
Гелевачук З. Й., асистент кафедри маркетингу,
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЧОРНОЇ МЕТАЛУРГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Здійснено маркетингове дослідження ринку чорної металургії, визначено перспективи вітчизняних металовиробників на глобальному ринку та консолідації галузі.

Проведено маркетинговое исследование рынка черной металлургии, определены перспективы отечественных металлопроизводителей на глобальном рынке и консолидации отрасли.

The marketing investigation of the black metallurgy market is made, the perspectives of the domestic metal producers in the global market and branch consolidation are defined.

Ключові слова: металургія, ринок чорних металів, попит, глобалізація, металовиробники.